

לפרשת עזבתי

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

שנה עשירית / גליון תיא
ערש"ק פרשת קורח ה'תשע"ג

רצונו הטוב של קורח

תוכנו הפנימי של מחלוקת קורח

בפלוגתת הש"ס במספר שערי העזרה

ניצול ההשפעה להגנה על קודשי ישראל

פתח דבר

בעזה"ת.

לקראת שבת קודש פרשת קורח, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את הקונטרס 'לקראת שבת' (גליון תיא), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות עניני חידוש וביאור שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים בשלימותם כפי שנאמרו, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חבר מערכת, ופשוט שלפעמים מעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו על-אתר או בתוכן העניינים), שם נתבארו הדברים באריכות, במתיקות ובתוספת מראי מקומות.

* * *

ויה"ר שנוכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", ונוכה לשמוע תורה חדשה, "תורה חדשה מאיתי תצא", במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,
מכון אור החסידות

מאתיים שנה להסתלקות כ"ק אדמו"ר הזקן נ"ע

קובץ זה יוצא לאור לזכות
הני תרי צנתרי דדהבא, לומדי ותמכי אורייתא,
רודפי צדקה וחסד, ראשונים לכל דבר שבקדושה

ה"ה האחים החשובים
הרב החסיד ר' ישראל אפרים מנשה

והרב החסיד ר' יוסף משה
וכל בני משפחתם שיחיו

זאיאנץ

ס. פאולו ברזיל

יהי רצון שיתברכו בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר,
ובהצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו,
תמיד כל הימים

צוות העריכה וההגהה:
[ע"פ סדר הא"ב]

הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי, הרב מנחם מענדל דרוקמן, הרב ראובן זאיאנץ,
הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטונוב, הרב אברהם מן, הרב יצחק נוב, הרב ישראל ארי' ליב רבינוביץ',
הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

יוצא לאור על ידי

מכון אור החסידות

ארץ הקודש
1469 President St. ת.ד. 2033
#BSMT כפר חב"ד 60840
Brooklyn, NY 11213 03-738-3734
718-534-8673 הפצה: 08-9262674
www.likras.org • Likras@likras.org

נדפס באדיבות

The Print House
538 Johnson Ave. Brooklyn, NY 11237
718-628-6700

תוכן העניינים

ה. מקרא אני דורש.....

"ויקם משה" בכדי "שישאזו לו פנים"

איך אפשר לומר שמשה ידחה את קיום ציווי ה' ובמקום זה ינסה להחזיר את דתן ואבירם בתשובה? / מאי נפק"מ בזה שגם זקני ישראל הלכו עם משה אל דתן ואבירם? / ביאור בדברי רש"י שלא הייתה בהליכת משה דחיית קיום ציווי ה', הליכת משה לא היתה כדי להתרות בדתן ואבירם אלא כדי להזהיר את העדה, שיסתלקו "מעל אהלי האנשים" (ע"פ לקוטי שיחות חכ"ח עמ' 98 ואילך)

ח. פנינים.....

עיונים וביאורים קצרים

ט. יינה של תורה.....

טענת קורח ותשובת משה ע"פ פנימיות התורה

תשובת משה למרגלים הביאה לטעותו של קורח / החיות שבנ"י מקבלים מהנשיא היא בכל הפרטים, ולא רק בענייני רוחניות / מעלתו של משה גם בקיום המצוות המעשיות / מעשים טובים – ומאירים

(ע"פ לקוטי שיחות ח"ד עמ' 1048 ואילך)

טז. פנינים.....

דרוש ואגדה

טז. חידושי סוגיות.....

בפלותת הש"ס כמה שערים היו לעזרה

יביא פלוגתת אב"י ור"ב אי נחלקו המשניות, ויקשה אמאי פסק הרמב"ם כאב"י / יקדים דבפיה"מ דברי הרמב"ם לכאן' סותרים מרישא לסיפא, ויכריח דלהרמב"ם אף לר"ב לא איפליגו בשמירה ושפיר פסק כר"ב / ידחה דלפ"ז יוקשה אר"ב גופי' מ"ט לא פירש כאב"י לגמרי / יחדש דכל פלוגתת הש"ס במספר השערים אינו במציאות, ורק כמה פתחים היו בדין שער / עפ"ז מבאר דלר"ב נחלקו המשניות כמה שערים היו מחוייבים שמירה / לפ"ז יבאר ההכרח דר"ב לפרש דתנא קמא פליג ויתרץ פסק הרמב"ם בס' היר

כב. תורת חיים.....

לימוד מ"רבי מכבד עשירים" – דמי שיש לו כוח והשפעה עליו לנצלן להגן על קודשי ישראל

כד. דרכי החסידות.....

סיפור נפלא על חסידים הראשונים בנוגע לחשיבות הציות לדברי הרב

מקרא אני דורש

"ויקם משה" בכדי "שישאו לו פנים"

איך אפשר לומר שמושה ידחה את קיום ציווי ה' ובמקום זה ינסה להחזיר את דתן ואבירים בתשובה? / מאי נפק"מ בזה שגם זקני ישראל הלכו עם משה אל דתן ואבירים? / ביאור בדברי רש"י שלא הייתה בהליכת משה דחיית קיום ציווי ה', הליכת משה לא היתה כדי להתרות בדתן ואבירים אלא כדי להזהיר את העדה, שיסתלקו "מעל אהלי האנשים"

א. בפרשתנו מסופר על מה שהיה לפני שפתחה הארץ את פיה ובלעה את קרח ועדתו, שמושה נצטווה לומר לעדת ישראל לסור מעליהם (טז, כג-כז):

"וידבר ה' אל משה לאמר. דבר אל העדה לאמר, העלו מסביב למשכן קרח דתן ואבירים. ויקם משה וילך אל דתן ואבירים, וילכו אחריו זקני ישראל. וידבר אל העדה לאמר, סורו נא מעל אהלי האנשים הרשעים האלה, ואל תגעו בכל אשר להם, פן תספו בכל חטאתם. ויעלו מעל משכן קרח דתן ואבירים מסביב" וגו'.

וברש"י העתיק התיבות "ויקם משה", ומפרש: "כסבור שישאו לו פנים ולא עשו" [כן הוא בדפוסים הנפוצים. אבל בס' זכרון נראה שהיה לפניו נוסח אחר, ואכמ"ל].

ולכאורה כוונתו בזה לבאר, למה הלך משה אל דתן ואבירים? הרי הדיבור שלו (בשליחותו של הקב"ה) לא היה לדתן ואבירים, אלא "אל העדה".

ולכן מפרש, שההליכה לדתן ואבירים היתה ענין נפרד (בנוסף לקיום הציווי "דבר אל העדה") – לפעול על דתן ואבירים שיעשו תשובה.

ב. אבל קשה להסביר כך כוונת רש"י, כי:

בדרך הפשט, הרי מעיקרא אין שאלה למה הלך משה לדתן ואבירם – כי כיון שבני ישראל היו אז "מסביב למשכן קרח דתן ואבירם", הרי כדי למסור אל העדה את ציווי ה' היה משה צריך ללכת אל משכן קרח, דתן ואבירם כדי למסור את הציווי!

[ומה שנאמר "אל דתן ואבירם", ולא "אל משכן דתן ואבירם" – הרי דרך הכתוב לקצר; והטעם שהוזכרו רק "דתן ואבירם" ולא קרח – יש לומר, כי ההליכה היתה (בעיקר) בשביל דתן ואבירם שהיו חוננים בדגל ראובן רחוק אלפים אמה מן המשכן (ראה רש"י במדבר ב, ב), מה שאין כן קרח שהיה במחנה לוויה שהיתה סמוכה להמשכן].

ובכלל, איך אפשר לומר שמשה ידחה את קיום ציווי ה' שצווה עליו לדבר אל העדה להסתלק מעל משכן קרח דתן ואבירם – ובמקום זה יעשה דבר אחר מדעת עצמו וינסה להחזיר את דתן ואבירם בתשובה!?

ואם כן, שוב אינם מובנים דברי רש"י:

למה לא הסביר את מהלך הכתובים כפשוטם, שמשה הלך כדי לדבר אל העדה ולסלקם מעל משכן קרח ודתן ואבירם – ובמקום זה הכניס כאן ענין חדש ("שישאו לו פנים")?

ועוד צריך להבין – בלשון רש"י:

אם כוונת רש"י היא שמשה הלך להזהיר את דתן ואבירם לעשות תשובה, למה רש"י אינו אומר זאת בלשון ברורה – "כסבור שישאו לו פנים וישובו ממחלוקתם", או כיצא בזה? – הלשון "כסבור שישאו לו פנים" משמעותה לכאורה שמשה רצה שיתנו לו כבוד גרידא!...

ג. אך הביאור בזה, ובהקדים:

הנה ב'דיבור המתחיל' העתיק רש"י מהפסוק את התיבות "ויקם משה", ולא את התיבות "וילך אל דתן ואבירם". ולכאורה תמוה: הרי רש"י בא לפרש (לכאורה) את הטעם להליכת משה אל דתן ואבירם, ואם כן הרי דוקא תיבות אלה – "וילך אל דתן ואבירם" – הן הנוגעות לפירושו ואותן היה צריך להעתיק.

אלא שבזה גופא מבהיר רש"י, שהקושי בפסוק אינו בתיבות "וילך אל דתן ואבירם", כי הן מובנות שפיר – וכנ"ל, שבזה מסופר כיצד משה הלך מיד לקיים את ציווי ה' לומר לבני ישראל שיעלו מסביב למשכן דתן ואבירם;

הקושי הוא דוקא בהקדמה שמקדים הפסוק "ויקם משה" – מה מוסיפה תיבת "ויקם" בסיפור ההליכה אל דתן ואבירם?

לקראת שבת

ז

מזה מכריח רש"י, שבנוסף להליכת משה אל דתן ואבירם, היתה פעולה נפרדת על ידי זה ש"ויקם משה".

איזה ענין יש בפעולה זו של "ויקם" בתור ענין לעצמו? מפרש רש"י – "כסבור שישאו לו פנים": רש"י כבר פירש בפרשת חיי שרה (כג, יז), על הפסוק "ויקם שדה עפרון": "תקומה היתה לו". זאת אומרת, ש"ויקם" מורה גם על קימה ועליה בחשיבות. ועל דרך זה בעניננו:

בזה שהפסוק מוסיף "ויקם משה", בא להשמיענו שמושה לא הלך סתם אל משכן דתן ואבירם, אלא הליכתו היתה באופן של "ויקם משה וילך" – "תקומה היתה לו", שההליכה היתה כמו הליכת מלך ומורם מעם, המעוררת רגש של חשיבות וכבוד; וכונתו בזה היתה "כסבור שישאו לו פנים", שזה יפעל אצל דתן ואבירם "שישאו לו פנים".

ובזה מוסבר בפשטות זה שהפסוק ממשיך "וילכו אחריו זקני ישראל" – דלכאורה מדוע הלכו עם משה, אשר לא צוה אותם? ולמאי נפקא מינה?

אלא שפרט זה מדגיש שהליכת משה היתה באופן של "ויקם" – משה הלך בתור מלך ונשיא ישראל, ולכן הלכו אחריו זקני ישראל.

ד. ומעתה תתורץ הקושיא הנ"ל – כיצד משה התעכב מלקיים מיד את ציווי ה' ועסק בענין אחר?

כי לפי רש"י הליכת משה לא היתה כדי להתרות בדתן ואבירם; ואדרבה, לפי פשוטו של מקרא היה אסור למשה להתרות בדתן ואבירם ולהשתדל להחזירם בתשובה – כי היה זה היפך ציווי ה' "העלו מסביב למשכן קרח דתן ואבירם", שיסתלקו מעליהם;

אלא המכוון והתכלית של הליכתו היה כדי להזהיר את העדה, שהם יסתלקו "מעל אהלי האנשים" –

ורק שההליכתו היתה באופן של "ויקם משה", בכדי "שישאו לו פנים" – אבל לא היה זה בסתירה לקיום הציווי "העלו מסביב למשכן קרח דתן ואבירם", כי משה לא התקרב לדתן ואבירם כדי לפעול עליהם על ידי דיבור וכיוצא בזה שיעשו תשובה. משה רק קיווה, שההליכתו באופן של "ויקם", מתוך גדולה וחשיבות, תפעל עליהם הכנעה וביטול והם מצד עצמם "ישאו לו פנים".

פנינים

עיונים וביאורים קצרים

גידול הפרחים במטה אהרן

פרח מטה אהרן גו' ויוצא פרח ויצין
ציץ ויגמול שקדים

ציץ – היא חנטת הפרי כשהפרח נופל
(יו. כג. רש"י)

יש לעיין, דבשלמא לפי האברבנאל
ש"המנהג הטבעי כי כאשר יראו השקדים נופל
הפרח, אבל מכח הנס היו הפרח והציץ וגם
השקדים והעלים תמיד יחד" הנה זה שעשה
הקב"ה שיגדלו פרחים נוסף לשקדים הי' כדי
להגדיל הנס.

אך לדעת רש"י שפי' "ציץ" – היא חנטת
הפרי כשהפרח נופל", והיינו שגידול השקדים
מהמטה הי' בסדר טבעי, הרי גם בצמיחת
השקדים בלבד הי' ניכר הנס, ומדוע הוצרך גם
ל"ויוצא פרח"?

ויש לבאר בזה, דהנה, לאחר שנבלעו קרח
ועדתו, כבר ידעו בני"ש של מעשי משה ומיניו
היו ע"פ הדיבור, והסכימו שבאהרן בחר ה'
להיות כה"ג, רק תלונתם היתה שאהרן מצ"ע
אינו ראוי לזה, ואין הוא מנושא מכל העם, וא"כ
"מדוע תנשאו גו'".

ולכן עשה הקב"ה שהמטה יפרח ויגמול
שקדים:

ללמדנו, שמחד גיסא, הנה כמו שמטה לבד
אינו יכול להוציא שקדים, וזהו רק מצד רצונו
של הקב"ה, כמו"כ מינוי אהרן הי' מבחירתו של
הקב"ה לבדו;

אך מאידך, גידול השקדים הי' גם באופן
טבעי, שקודם פרחו הפרחים, ורק לאחר
"כשהפרח נופל" הוכר הפרי, וכמו"כ לאחר
שבחר הקב"ה באהרן נעשתה הכהונה טבע
אצלו, וה"ה מנושא על כל העם מצד טבעו.

(ע"פ לקוטי שיחות ח"ג עמ' 113 ואילך)

איך כלל משה את עצמו עם קורח?

זאת עשו לכם קחו לכם מחתות

אנו אין לנו אלא ה' אחד כו' וכהן גדול אחד, ואתם
ר"ן איש מבקשים כהונה גדולה, אף אני רוצה בכך
(טז. ו. רש"י)

לכאורה תמוה, הרי קרח ועדתו נחלקו על
כהונתו של אהרן, ואיך מתאים שכלל משה את
עצמו עמהם אפי' בדיבור, באמרו "אף אני רוצה
בכך"?

ויש לבאר זה בהקדים תמיהה בעיקר
מחלוקתו של קורח, הרי הקב"ה הבטיח למשה
ש"גם כך יאמינו לעולם" (יתרו יט, ט), ואיך
חלקו עליו "ר"ן ראשי סנהדראות" (רש"י טז, א
ד"ה ודתן)?

ועכצ"ל שגם קרח ועדתו האמינו במשה,
וטעותם "ובקשתם גם כהונה" – "אתם ר"ן איש
מבקשים כהונה גדולה" נבעה מרצונם להגיע
למעלת הכהונה.

והיינו, שכאשר הבינו את גודל המעלה
בכהונה גדולה, ש"עומד לפני ה' לשרתו",
"ויבדל גו' להקדישו קודש קדשים" (דה"י א
כג, יג) הנה גם הם נשתוקקו לזה. וחשבו דכמו
שתפלה יכולה לפעול אצל הקב"ה לבטל גזר
דין וכיו"ב, כמו"כ יכולים הם לפעול שיזכו
לכהונה גדולה.

וזהו שאמר להם משה "אף אני רוצה בכך".
דתשוקתם ורצונם לשמש בכהונה גדולה רצון
טוב הוא. ורק שבפועל א"א להם להיות כהנים
גדולים, דכמו ש"אין לנו אלא ה' אחד ארון אחד
ותורה אחת" כמו"כ א"א להיות יותר מ"כהן
גדול אחד".

(ע"פ לקוטי שיחות ח"ח עמ' 187 ואילך)

יינה של תורה

טענת קורח ותשובת משה ע"פ פנימיות התורה

תשובת משה למרגלים הביאה לטעותו של קורח / החיות שבנ"י מקבלים מהנשיא היא בכל הפרטים, ולא רק בענייני רוחניות / מעלתו של משה גם בקיום המצוות המעשיות / מעשים טובים – ומאירים

איתא בברייתא דסדר-עולם¹: "אחר מרגלים היתה מחלוקתו של קרח ובליעתו, שנאמר: אף לא אל ארץ זבת חלב ודבש וגו'". וצריך ביאור: מאיזה טעם המתין קורח עד אחרי מעשה המרגלים כדי לחלוק על משה?

דהרי, ציווי ה' להעביר את הכהונה מהבכורות אל אהרן ובניו, היה בשעת מתן תורה, או משהוקם המשכן; כל זאת זמן רב קודם חטא המרגלים (מתן תורה היה יותר משנה קודם חטא המרגלים, והקמת המשכן כו"כ חדשים לפני²), ומדוע היה צריך קורח להמתין במחלוקתו על הכהונה עד לאחר תשעה באב?

אפילו באם נאמר שעיקר המחלוקת היתה על נשיאות אליצפן בן עוזיאל, שנתמנה נשיא על בני קהת² – הרי גם היה תקופה ארוכה קודם חטא המרגלים: כשמונת בני ישראל בראשון באייר כבר נתמנה אליצפן לנשיא, ומאז עד אחרי חטא המרגלים עברה תקופה של כמה חדשים.

(1) רבא פ"ח. הובא ברשב"ם ותוס' בבא-בתרא קיט, א.
(2) כמבואר בבמדב"ר ותנחומא ריש פרשתנו. הובא בפרש"י עה"ת.

לקראת שבת

י

אם-כן, על כרחך מחלוקת קורח קשורה ותלויה במעשה המרגלים.

טענת המרגלים הייתה, ע"פ פנימיות התורה³, שצריך לעמוד בהבדלה וניתוק מן העולם; ומשום כך רצו שבני-ישראל ישארו במדבר – כך העולם לא יפריע אותם מתורתם ועבודתם ודביקותם בקב"ה. ותשובת משה רבינו היתה ש"המעשה הוא העיקר" והעליה הכי גדולה היא ע"י קיום רצונו של הקב"ה במצוות מעשיות.

והנה, ההפרש בין תורה למצוות הוא, שבתורה שעניינה הבנה והשגה – יש בוודאי חילוקי מדריגות בין איש לרעהו; משא"כ בעשייה הגשמית של המצוות – כל ישראל שווין לטובה: הפעולה הגשמית של הנחת התפילין שווה לגמרי בין משה רבינו לפשוט שבישראל.

וזו הייתה טענת קורח: בוודאי שבלימוד התורה עומדים משה רבינו ואהרן הכהן בדרגה הכי גבוהה שלא בערך לכלל ישראל – משה בעצמו קיבל תורה מסיני, הראשון שקיבל ממשה זה אהרן ואח"כ בני אהרן⁴, ורק אחרי שקיבלו הזקנים שמעו כלל ישראל את התורה;

אבל כעת שמחשבת המרגלים נכזבה, וידעו הכל שהעיקר הוא מעשה המצוות בגשמיות: "כל העדה כולם קדושים" – בזה כולם בשווה, ואם-כן "ומדוע תנשאו על קהל ה'?"⁵!

עוד טענו נגד המלוכה של משרע"ה: הקשר של אנשי המדינה עם המלך אינו בשווה לכל קשר אחר, ולדוגמא הקשר שבין תלמיד לרבו. המלך הוא מקור החיות של כל העם, וכל אנשי המדינה מקבלים חיותם ממנו בכל ענייניהם – שלכן "מאן דמחוי במחוג קמיה מלכא חייב מיתה"⁶, אם רק עושה תנועה חיצונית של מרידה במלכות – כבר מאבד את כל קיומו וחיותו⁷.

(3) נתבאר בארוכה ב"יינה של תורה" דשבוע העבר.

(4) כמבואר כ"ז בעירובין נד, ב.

(5) ובזה תתיישב תמיהה נוספת: הלא קרח ועדתו היו בעצמם "חמישים ומאתיים נשיאי העדה" – ומדוע טענו נגד ההתנשאות בשעה שהם עצמם היו מנושאים ומרוממים מעם, ובוודאי לא התכוונו לוותר בכך על התנשאותם, כמרומו בתשובת משרע"ה "ובקשתם גם כהונה", ומהי טענתם נגד התנשאות משרע"ה?

אלא שטענתם לא הייתה נגד עצם עניין ההתנשאות – דבוודאי ישנם חילוקי מדריגות בין בנ"י, ובעלי המדריגה הגבוהים יותר עומדים למעלה יותר וראויים להנהיג את הפשוטים יותר. אבל התנשאות כמו של משה ואהרן – שהם לגמרי מסוג אחר ושלא בערך מכלל ישראל, זאת לא! כלומר: חילוקי מעמדות בתוך עם ישראל, כשבאופן כללי אחד קצת יותר גבוה מרעהו, זאת אפשר לקבל; אך שיש את כלל ישראל – וכנגדם את משרע"ה, חילוק עיקרי שכוה – שנובע אך ורק מלימוד התורה וכונות המצוות – לא יכול להיות, כי העיקר הוא מעשה המצוות שבו כולם שווים.

(6) חגיגה ה, ב.

(7) לכן כל המורד במלך ישראל יש למלך רשות להורגו (רמב"ם הל' מלכים פ"ג ה"ח), כי העונש הוא לפי ערך הפגם (תניא פכ"ד), והמלוכה (ומרידה בה) נוגעת בכל מציאותו, עד לעצם חיותו.

לקראת שבת

יא

משא"כ ברב ותלמיד, אזי רק "המורה הלכה בפני רבו חייב מיתה" – רק אם הוא פוגע באותו עניין שבו הוא קשור לרבו (לימוד והוראת הלכה) רק אז הוא מתחייב בנפשו.

וכך היה גם אצל משה רבינו: בני-ישראל קיבלו ממשה, ע"י התנשאותו עליהם, לא רק השגות נעלות בתורה, אלא גם את העניינים הכי פשוטים כלחם ומים, גם אותם קיבלו ממשה רבינו⁸.

[ובדרך זו הוא גם באתפשטותא דמשה שבכל דרא ודרא⁹, אצל הנשיאים ראשי בני ישראל¹⁰, שכל אנשי דורם¹¹ מקבלים את כל חיותם באמצעות הנשיאים¹²].

ועל זה טען קורח: "כי כל העדה כולם קדושים" – באותם עניינים שבהם כולם בשווה, וכולם קדושים, כבקיום המצוות המעשיות, בזאת "ומדוע תתנשאו", מדוע גם דברים אלו חייבים לבוא מכוחו של משה רבינו?!

ומה באמת השיב משה לקורח וכל עדתו? טענת קורח הייתה כאמור ש"אם כל העדה כולם קדושים" ומעשה המצוות הוא העיקר – איזה מקום יש להתנשאות; כשמשה ציוה "קחו לכם מחתות" הוא לכאורה הראה רק שהצדק אינו עם קורח, אבל הוא לא ביאר מדוע אין הצדק איתו.

ובזה יש לבאר העניין, דאף שמלך בן מלך שהיתה מחלוקת עליו מושחין אותו (רמב"ם שם ספ"א), ובכ"ז לא מצינו אשר משחו את רחבעם אף שהיה עליו מחלוקת ירבעם (ועוד – שהיתה מאושרת ע"י אחיה השילוני) – והוא לפי שהמחלוקת עליו היתה אחרי שישב כבר על כס מלכותו, ואז אינה צריכה משיחה – לפי שבישב על כסא מלכותו, כל העם קנויים לו בכל עצמותם, והמחלוקת אינה אלא בכוחות הגלויים (כלומר: בפנימיות כולם מקבלים חיותם ממנו, וע"ז אין הוא צריך משיחה, שכבר קנה מלכותו – וכל המחלוקת היא רק בחלקים החיצוניים של נפשם). שלכן, גם המורד במלך וכבר פרק עולו (וא"כ לכאורה במה הוא קשור למלך) – מ"מ יש רשות למלך להורגו – כי גם בו נוגעת המלוכה בכל מציאותו.

8) ולכן כשאמר משה (במדבר יא, יג) "מאין לי בשר", שלא יכול לצמצם עצמו בהשפעת הבשר (ראה לקוטי-תורה בהעלותך לא, ד), אמר לו הקב"ה (שם טז) "אספה לי שבעים איש מזקני ישראל גו' ואצלת מן הרוח אשר עליך ושמת עליהם גו'" שהשפעה צריכה להיות מרוחו של משה דוקא, להיות הוא המשפיע בדורו.

9) ת"ז תס"ט. וראה ב"ר פנ"ו, ז.

10) כי כל ישראל הן קומה אחת שלימה, וראשי הדור כוללים את הנשמות של כל אנשי הדור (כמו שהראש כולל חיות כל אברי הגוף – תניא פנ"א), ולכן ההשפעה שממשיכים לאנשי דורם הוא בכל מציאות אנשי הדור, וגם בענייניהם הפשוטים, כמו שאברי הגוף מקבלים כל חיותם, גם החיות שבצפרנים מהמוח שבראש. וראה תניא פ"ב. לקוטי-תורה שיר-השירים לה, ד.

11) גם הפושעים ומורדים בהם (תניא פ"ב), כי מכיון שהם ראשי בני ישראל, הרי חיות כל האיברים מוכרח להיות נמשך מהראש דוקא.

12) ועפ"ז יש לבאר מ"ש בספר קהלת-יעקב (לבעהמ"ס מלא הרועים) מערכת "רבי", ש"נשיא" הוא ר"ת "ניצוצו של יעקב אבינו": היתרון דיעקב אבינו על אברהם ויצחק, אשר ענייניהם דאברהם ויצחק לא נמשכו בכל יוצאי חלציהם, שהרי אברהם יצא ממנו ישמעאל ויצחק יצא ממנו עשיו. משא"כ ביעקב (אשר שופריה מעין שופריה דאדם הראשון ב"מ פד, א. זח"א לה, ב) שכל הנשמות היו כלולות בנשמת אדם הראשון) מטתו שלימה: וכן נשיאי ישראל, ענייניהם נמשכים בכל אנשי דורם.

וכשם שבנוגע אנשי דורם ההמשכה נוגעת בכל ענייניהם ועד לעצם מציאותם כנ"ל, כן מצד הנשיאים, כל ענייניהם (בתור נשיאים) גם הנעלים ביותר, פועלים על אנשי דורם.

אלא מוכרחים לומר שתשובת טענת קורח רמוזה בדברי משה: "בוקר ויודע ה' את אשר לו, ואת הקדוש והקריב אליו"¹³, ופירש רש"י: "את אשר לו – לעבודת לוויה, ואת הקדוש – לכהונה. . . היה מתכוין לדחותם שמא יחזרו בהם. . . ומדרשו: "בוקר", אמר לו משה: גבולות חלק הקב"ה בעולמו, יכולים אתם להפוך בוקר לערב – כן תוכלו לבטל את זו, שנאמר¹⁴: ויהי ערב ויהי בוקר ויבדל, כך¹⁵: ויבדל אהרן להקדישו וגו'".

דהנה שני טעמים אלו, שמביא רש"י, דורשים ביאור:

לפי הפירוש הראשון שהמתין להם למחר "שמא יחזרו בהם" – והלא תשובה יכולה להיות "בשעתא חדא וברגעא חדא"; ואם אינם מתעוררים מיד מניין לו שעד למחר כן ישובו בתשובה – שהוא מן הדברים שאין להם שיעור, אצל אחד התשובה היא מיד בעומדו על עומדו, אצל האחר זה נמשך עד למחר, ולשלישי לוקח הרבה יותר זמן. ומה הענין לחכות עד לבוקר?

ולפי מדרשו: מה היה צריך לחכות למחר כדי להראות את ה"גבולות שחלק הקב"ה בעולמו" – מספיק לחכות עד הערב, ומיד יראו את הגבול שבין היום ובין הלילה?

וכשיתבאר זה תובן תשובת משה לקורח.

אדמו"ר הזקן מבאר בלקוטי-תורה¹⁶ את הלשון השגור בחז"ל "תשובה ומעשים טובים", ולא "תשובה ומצוות" וכיו"ב. דב"מ מעשים טובים" – "דהיינו להיות המעשים "טובים ומאירים" באור ה' א"ס ב"ה צריכים להיות בחי' תשובה", "שע"י התשובה יהיו המעשים טובים, שיהיו מאירים כמ"ש את האור כי טוב".

וכמשל אבנים טובות ומרגליות המכוסות בטיט ורפש – שאז אינם מאירות, אף שיש להם את כל התכונות של האבן-טובה; ובכל-זאת צריך לנקות אותם מהלכלוך שנדבק בהם, ורק אז הם יאירו.

וכך מעשה המצוות הם כאבנים טובות, שבעצם ה"ה מאירות, ועניינם הוא להוסיף אור בעולם – ורק שהאדם המקיים אותם שלא מתוך תשובה, אזי הוא מחשיך אורם. כמבואר בספרים שקיום המצוות שלא כדבעי מוסיף כוח בסטרא-אחרא. ולא רק בתורה ומצוות של אדם רשע, אלא אפילו סתם אדם הלומד תורה ומקיים מצוות שלא לשמה אלא לשם פניות, ה"ה מחשיך את אורם.

וכנראה במוחש שבשעה שחסרה הכוונה הראויה בתורה ובמצוות, אזי יכול האדם לקבל מעצם קיום המצוה ולימוד התורה – גסות הרוח וגאוה. כיון שמרגיש את מעלתו שעמד בניסיון וקיים את

13 פרשתנו טז, ה.

14 בראשית א, ה-ז.

15 דה"א כג, יג.

16 דרושים לשמע"צ פה, א. שה"ש יז, ג.

לקראת שבת

יג

המצוה, ובפרט אם קיים אותה בהידור¹⁷. שכל זה הוא ההיפך הגמור של תוכן המצוה: מצוה עניינה הוא "צוותא" וחיבור עם הקב"ה¹⁸, ואילו על גאווה אומר הקב"ה¹⁹ "אין אני יכולין לדור..."

יכול האדם לחשוב: מה נוגע האם המצוות שאני מקיים הם "טובים" ומאירים, או שהם חשוכים. אני אין לי אלא לקיים מצוותו של מקום – הקב"ה ציוה לקיים את המצוות, ואני קיימתי. הקב"ה "נמשך" ע"י מעשה המצוות בכל מצב שהוא, והעיקר הוא המעשה. ומה זה נוגע לי "לשמש את קוני" באם המצוות הם גם "טובים ומאירים" או לאו?

אך בוודאי זו טעות, כיון שרצונו של השי"ת הוא לא רק שיקיימו מצוות, אלא גם איך יקיימו את המצוות. שהרי המטרה והמכוון בקיום המצוות הוא "לעשות לו יתברך דירה בתחתונים"²⁰. ובדירה זו שני פרטים: עצם עשיית הדירה ע"י המעשה הגשמי של קיום המצוות; והיות הדירה מוארת ומתאימה לשכון בה אור ה' – ע"י כוונת המצוה. שהרי דירה חשוכה ומלוכלך אינה מתאימה לשבתו של מלך מלכי המלכים הקב"ה.

וזו היתה תשובת משה: "בוקר ויודע ה'", ובשני הפירושים שברש"י:

א. היה מתכוין לדחותם שמא יחזרו בהם: אף שתשובה אפשר לעשות בשעתא חדא וברגעא חדא, ביקש מרע"ה לרמוז להם שהוא רוצה שיעשו תשובה של "בוקר", של אור המאיר – שכן גם המעשים יהפכו להיות "מעשים טובים" ומאירים.

שהרי גם כאשר התשובה היא מפני יראת העונש, מוחלים מלמעלה על העבירות – אך אמנם אין זה "מאיר", וזדונות לא נעשים כזכיות. ורק כאשר התשובה היא מאהבה – נעשה הכל בבחינת "טובים ומאירים".

ב. א"ל משה גבולות חלק הקב"ה בעולמו: ביקש משה לרמוז על המעלה של המצוות המאירות על המצוות הנמצאות בגלות בתוך הקליפות. שאף שגם את הלילה וגם את היום ברא הקב"ה, ושניהם אמת, "זויה ערב ויהי בוקר יום אחד" – מ"מ הלילה חושך והיום אור.

ובכך נפלה הטענה "כי כל העדה כולם קדושים": כל יהודי הוא קדוש, וכל מצוה קדושה – אבל זה

17) בהעלם ובפנימיות גם כשמקיימם שלא לשמה ה"ז תורה ומצוות. וכנפסק בשו"ע שאפילו רשע גמור חייב בלימוד התורה, ובוודאי בקיום כל המצוות – אף שעיי"ז הוא מוסיף חיות בקליפות, כיון שאח"כ כאשר ישוב אל ה' וירחמהו, ובוודאי שיהיה כן כיון ש"לא ידח ממנו נדח", ואז ניצוצות הקדושה הנמצאים בתוך התורה והמצוות ישובו אל ה' מהקליפות ויאירו; אבל כל זמן שלא עשה תשובה – התורה והמצוות הם כדוגמת אבן טובה המונחת במקום האשפה.

18) כמבואר בלקו"ת בחוקותי מה, ג.

19) סוטה ה, א.

20) תנחומא נשא טז. תניא פל"ו.

לקראת שבת

יכול להיות בבחינת "לילה", ורק כאשר המצוות נעשים בכוונה ה"ה" טובים ומאירים". ומשום כך: (א) ישנו הבדל גדול, ובאין ערוך, בין המצוות של מרע"ה למצוות של סתם יהודי; ו(ב) צריכים לקבל את כל ההשפעות ממושה רבינו, ואתפשטותא דיליה שבכל דרא ודרא, לא רק בעניינים הנוגעים לעבודת המוח והלב, אלא גם בנוגע למעשה המצוות – שיהיה זה באופן של "טובים ומאירים".

ומכאן אתה למד:

ישנם כאלו הטוענים שמעשה המצוות בפועל אינו נוגע כ"כ, ו"רחמנא ליבא בעי"; אחרים טוענים שדי בקיום המצוות בלבד, אבל לימוד פנימיות התורה ועבודה שבלב זו תפילה בכוונה לא צריך כי המעשה הוא העיקר.

אומרת לנו התורה בפרשיות אלו: שלח – המרגלים חישבו בטעותם את הכוונה לעיקר ושכחו על המעשה, וזוהי טעות אחת. כיון שמעשה המצוות הוא העיקר. אבל גם קורח – מעשה המצוות בלי כוונה וחיות פנימית, גם איננו ע"פ רצונו של הקב"ה.

פנינים

דרוש ואגדה

כי "אע"פ שחטא ישראל הוא" (סנהדרין מד, רע"א), ו"כל איש ישראל, מבלי התחשב עם מצבו הפרטי בשמירת וקיום המצוות, לכו תמים עם ה' ותורתו" (אגרות קודש כ"ק אדמו"ר מוהרי"ץ נ"ע ח"ב ע' פ).

(ע"פ ספר השיחות תשמ"ח ח"ב עמ' 500 ואילך)

משה רבינו אוהב ישראל הי'

ויקם משה וילך אל דתן ואבירים
כסבור שישאו לו פנים ולא עשו
(כו, בה רש"י)

אי' בגמ' (מנחות סה, סע"א) "משה רבינו אוהב ישראל הי'". ואמחז"ל (דברים רבה פ"א, ד) "יוכיחן משה שאוהבין".

וי"ל, שמפרשה זו יש לראות עד היכן הדברים מגיעים:

אף שכבר נגזרה גזירה על קורח ועדתו, ויתירה מזו, הקב"ה צווה "העלו מסביב למשכן קרח דתן ואבירים" (טז, כג), עדיין חיפש אוהבן של ישראל עצה לפעול על דתן ואבירים שיתחרטו, וינצלו "מרדת חיים שאולה".

ומזה יש ללמוד הוראה נפלאה:

ומה אנשים אלו שמרדו בהקב"ה ר"ל, וכבר נגזרה עליהם גזירה, השתדל משה בקירובן, עאכ"כ בדורנו שרוכס של בני ישראל שאינם עוסקים בתורה ובמצוות ה"ז רק מעם-הארצות, והרי הם "כתינוק שנשבה לבין העכו"ם", שמוטל חוב קדוש על כאו"א להשתדל בכל מיני התחכמויות ותחבולות, להציל את ישראל, ולקרבת לאבינו שבשמים.

(ע"פ לקוטי שיחות חכ"ח עמ' 102 ואילך)

מדוע שם הפרשה היא ע"ש של קורח?

ויקח קורח

פרשה זו יפה נדרשת במדרש רבי תנחומא
(פז, א. רש"י)

לכאורה תמוה, איך שייך ששמה של פרשה זו היא "קורח" – שמו של רשע, הרי מקרא מלא דיבר הכתוב "שם רשעים ירקב" (משלי י, ז), ואיתא ע"ז בגמ' (יומא לה, ב) "דלא מסקינן בשמיהו", והאיך תקרא פרשה שלמה בתורה בשם רשע?

ויובן זה ע"פ מה שנתבאר במקום אחר (לקוטי שיחות ח"ח עמ' 186 ואילך, הובא לעיל בקצרה במדור "עיונים וביאורים קצרים") שמחלוקת קורח היתה מצד רצונו להיות כהן גדול, וכמ"ש "ובקשתם גם כהונה" – "מבקשים כהונה גדולה" (פרשתנו טז, י. רש"י שם, ו). ורצון זה – דבר טוב הוא, ועד שאמר משה רבינו "אף אני רוצה בכך" (רש"י שם). אלא שהנהגת קורח בנוגע לפועל לא הייתה באופן הראוי.

ועפ"ז יש לפרש הטעם לקריאת הפרשה בשם "קרח" – להראות שגם בקורח הי' ענין טוב ומועיל – הרצון להיות בדרגה נעלית של כהן גדול.

ומכאן הוראה נפלאה בעבודת האדם:

כאשר פוגשים יהודי שנראה בחיצוניותו במעמד ומצב בלתי רצוי, עלול אדם לחשוב, מה לו וליהודי כמו קורח שמקומו ב"שאלו" ר"ל?!

וע"ז באה ההוראה מפרשה זו, ד"פרשה זו יפה נדרשת", כלומר, יהודי זה – "פרשה זו" שפגש בו, אומר לו "דרשני" – לדרוש ולמצוא את הנקודה הטובה והיפה שבו – "יפה נדרשת",

חידושי סוגיות

בפלוגתת הש"ס כמה שערים היו לעזרה

יביא פלוגתת אביי ורבא אי נחלקו המשניות, ויקשה אמאי פסק הרמב"ם כאביי / יקדים דבפיה"מ דברי הרמב"ם לכא' סותרים מרישא לסיפא, ויכריח דלהרמב"ם אף לרבא לא איפליגו בשמירה ושפיר פסק כרבא / ידחה דלפ"ז יוקשה ארבא גופי' מ"ט לא פירש כאביי לגמרי / יחדש דכל פלוגתת הש"ס במספר השערים אינו במציאות, ורק כמה פתחים היו בדין שער / עפ"ז מבאר דלרבא נחלקו המשניות כמה שערים היו מחוייבים שמירה / יתרץ עוד קושיא, מה ששינה הרמב"ם מלשון המשנה / לפ"ז יבאר ההכרח דרבא לפרש דתנא קמא פליג ויתרץ פסק הרמב"ם בס' היד

מפורשת, דחזינן ששבעה שערים היו לעזרה ולא חמשה. ומשני בב' אופנים: "אמר אביי תרי מינייהו (מה"שבעה שערים)" לא צריכי שימור [ולכך אמר התנא דהשמירה היא רק "על חמשה שערי העזרה"]. רבא אמר תנאי היא .. ואיכא תנא דאמר שבעה ואיכא תנא דאמר חמשה הוו".

והנה, הרמב"ם בספר היד (הל' ביהב"ח פ"ה ה"ד. שם פ"ח ה"ח) הביאם לשתיה המשניות הללו, "ושבעה שערים היו לה", "והיכן היו הלויים שומרים .. ועל חמשה שערי העזרה". והוסיף

א

יביא פלוגתת אביי ורבא אי נחלקו המשניות, ויקשה אמאי פסק הרמב"ם כאביי

תנן בריש מס' מדות, לענין חיוב שמירת מקדש ע"י כהנים ולויים (שנתפרשה בפרשתנו (יח, א ואילך. סהמ"צ להרמב"ם מ"ע כב. מל"ת סז. חינוך מצוה שפח. שצא)) – "בשלשה מקומות הכהנים שומרים בבית המקדש כו' והלויים בעשרים ואחד מקום כו' חמשה על חמשה שערי העזרה כו'".

ובגמ' תמיד (כו, א) פריך, דבהמשך הפרק (שם משנה ד) תנן: "שבעה שערים היו בעזרה כו'" (ונמנו שם כולם), והוא לכאורה סתירה

(1) ועד"ז כתב בהל' כלי המקדש פ"ז הי"ז.

לקראת שבת

יז

ומ"ש כאן לכאורה סתום ותמוה ודברי פלא הם, דפתח בכד וסיים בחבית, שבריש דבריו נקט כרבא לתרץ דתנאי היא והתנא דמשנה זו (שבריש הפרק) ס"ל דחמשה הוו, ובסוף דבריו כתב כאביי דאף למ"ד "שבעה שערים היו בעזרה", השמירה היתה רק על "חמשה שערים (מן השבעה)!"

ועל כרחק צ"ל דהרמב"ם סבר שאף לרבא דאמרי' "תנאי היא" איפליגו רק לענין מספר השערים אי חמשה או שבעה, מיהו אף לדידי' לא נחלקו בנוגע להשמירה על השערים. היינו שאין כוונת רבא לומר דאחר שנחלקו כמה שערים היו נחלקו אף אי על שבעה שערים שמרו או על חמשה, רק ודאי לכו"ע על חמשה שמרו אלא שמ"מ נחלקו אי שבעה שערים היו (ועל שנים לא שמרו) או חמשה. דהתנא דריש פירקין ס"ל שרק חמשה שערים היו (ובמילא השמירה היתה "על חמשה שערי העזרה"), והתנא שבמשנה שלאח"ז ס"ל (כמו שהזכיר בפירוש) ד"שבעה שערים היו בעזרה", אבל אף הוא מודה שהשמירה רק על חמשה שערים היתה ובזה לא איפליגו ד"תרי מינייהו לא צריכי שימור" [ואביי ס"ל דליתא שום פלוגתא, ולכו"ע שבעה שערים היו ועל חמשה שמרו]. והרמב"ם בפיה"מ נקט כרבא ולא כאביי.

ובזה מחזור שפיר מה שפסק הרמב"ם דהשמירה היתה רק על "חמשה שערי העזרה" . . שהרי הכהנים שומרים וכו" (כתירוץ אביי), אף שאביי ורבא הלכה כרבא, דהא כנ"ל אף רבא ס"ל כאביי בענין זה, דלהתנא שאמר "שבעה שערים היו בעזרה" רק על חמשה שמרו. וא"כ, שפיר פסק הרמב"ם כתנא זה אליבא דרבא (ולא כהתנא דס"ל אליבא דרבא דחמשה שערים

מיד לאח"ז (הל' ביהב"ח פ"ח שם. ועוד) הטעם שהשמירה היתה רק על חמשה מן השבעה שערים: "שהרי הכהנים שומרים על שער המוקד ועל שער הניצוץ"².

פירוש, דלהרמב"ם קיי"ל כאביי דלא מחלוקת תנאים יש כאן, רק ב' שערים לא צריכי שימור. ולכאורה תימה, כמו שהקשה בהר המורי' (להל' ביהב"ח שם) ועוד, הא אביי ורבא הלכה כרבא (ב"מ כב, ב. פרש"י פסחים עו, ב ד"ה אמר לך, ועוד³), ואמאי פסק הרמב"ם כאן כאביי ולא כרבא.

ב

יקדים דבפיה"מ דברי הרמב"ם לכאן' סותרים מרישא לסיפא, ויכריח דלהרמב"ם אף לרבא לא איפליגו בשמירה ושפיר פסק כרבא

והנראה לתרץ בזה בהקדם תמיהה רבתי בדברי הרמב"ם, שבפירוש המשניות (ריש מדות) כ' דהא דאמרו במשנה (חמשה על) חמשה שערי העזרה" זהו "לדעת ת"ק, לפי שיש מן התנאים מי שאמר חמשה שערים היו לעזרה והוא המדבר כאן, ויש מהם שאמר ז' והוא דעת רבים . . ולדעת חכמים הי' המשמר על חמשה שערים מן השבעה"⁴.

(2) ועד"ז פי' בה"מפרש" תמיד שם ד"ה אמר אביי. וברבינו גרשום, פי' הרא"ש, ר"ש (ריש מדות), ועוד – פירשו באופן אחר. וראה משנה למלך להל' ביהב"ח פ"ח ה"ד.

(3) ראה אנציקלופדיא תלמודים ע' הלכה סכ"ז, וש"נ. וראה שם הדעות האם רק כשחולקים בדין כלל הוא או בכ"מ.

(4) ועד"ז פי' ברע"ב ריש מדות.

אנו לפרש משנה ראשונה ד"על חמשה שערי העזרה" כמ"ד "חמשה שערים היו לעזרה" (כמ"ש הרמב"ם בתחילה), ומפני מה לא נאמר דמשנה ראשונה כחכמים היא ("דעת רבים") דס"ל ש"הי' המשמר על חמשה שערים כו", כמו שס"ל להרמב"ם עצמו להלכה בספר היד?⁵!

ד

יחדש דכל פלוגתת הש"ס במספר השערים אינו במציאות, ורק כמה פתחים היו בדין שער

ונראה לבאר בכ"ז בהקדם הדקדוק בלשון המשנה השנית, "שבעה שערים היו בעזרה כו", דלכאורה כיון שנמנו כבר לאח"ז כל השבעה בשמותיהן ("שער הדלק כו"), אמאי הוזקק התנא להקדים בפירוש מנין כולן "שבעה שערים כו". וכקושיית הש"ס בכ"מ (שבת סט, א. וש"ג):⁶ מניינא⁶ למה לי?⁷

ולכך נראה לומר בפלוגתא הנ"ל לענין מספר השערים אי ה' או ז', וכן מצינו די"א שמונה שערים (תמיד שם) וי"א שלושה עשר שערים (מדות פ"ב מ"ז. שקלים פ"ז מ"ג) – דודאי ליכא סברא לומר שנחלקו במציאות כמה שערים היו שם, וכבר כתבו בספרי הכללים (ראה שד"ח כללים מע' המ"ם כלל קסד) דפלוגתא במציאות לא אמרינן. אלא

5 ואולי י"ל שדיוק הרמב"ם (והרע"ב) הוא מלשון המשנה "חמשה שערי העזרה" ולא "משערי". וראה שנויי נוסחאות במשניות שם. מלאכת שלמה שם. אבל גם ברמב"ם הל' ביהב"ח פ"ח שם: חמשה שערי העזרה" ולא "משערי".

6 ראה ג"כ "לקוטים" למשניות מדות שם מ"ג וד' (משושנים לדוד). וראה ג"כ באר שבע לריש תמיד.

7 אף שבדוחק י"ל דמרזמו למספר גזברין כו' (תמיד כו, א).

היו), כיון שדעה זו "דעת רבים" היא (כמ"ש בפיה"מ, כנ"ל), וסרה קושייתנו.

ג

ידחה דלפ"ז יוקשה ארבא גופי' מ"ט לא פירש כאביי לגמרי

איברא, דאף לביאור זה עדיין תמוה, דהא גופא טעמא בעי היאך רצה הרמב"ם לפרש כן בפלוגתת אביי ורבא, הא לפ"ז קשה ביותר שיטת רבא, דאחר שאף הוא מודה דליכא שום סתירה אם נאמר ש"שבעה שערים היו" והשמירה היתה רק "על חמשה שערי העזרה" – מהיכי תיתי לומר דלהתנא שבריש פירקין לא היו שבעה שערים אלא חמשה, ומה הכריחו לאפושי מחלוקת ולא לפרש כאביי דליכא שום פלוגתא בין המשניות.

[ובשלמא אם היינו מפרשים כהקס"ד לדעיל, דלרבא נחלקו אף במספר השערים ששמרו בהם, ותלויים הדברים זב"ז דכמספר שערים שהיו בעזרה כן מספר השערים ששמרו ולכו"ע לא אמרי' כלל הא ד"תרי לא צריכי שימור" – שפיר הוכרח לומר דאיפליגו כאן כמה שערים היו].

וקושיא זו בולטת יותר לעינינו במ"ש בפיה"מ, ששם הזכיר בחדא מחתא שני העינינו כנ"ל – דמיד אחר שהזכיר הא דלהתנא דמשנה ראשונה "חמשה שערים היו לעזרה" (כתירוץ רבא), הזכיר גם דאף להחכמים הסוברים "שבעה שערים היו בעזרה" שפיר ס"ל ש"הי' המשמר על חמשה שערים מן השבעה" – וזה תימא כנ"ל, דאחר שגם "לדעת החכמים הי' המשמר על חמשה שערים כו", אמאי מוכרחים

יצאו אלו שהן קודש"ה' הדין¹² דדוקא שערים שיש בהם דין שער מחוייבים במזוזה, וכמש"נ: וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך¹³.

וזהו שפתח התנא והקדים המנין – "שבעה שערים היו בעזרה", שבוה עצמו ר"ל קביעת דין, ששבעה מן הפתחים דין שער הי' להן, משא"כ שאר השערים לא הי' בהם גדר ודין שער¹⁴.

ועוד יש לומר בזה באופן אחר, שהוא על דרך מה שאמרו במכות (ט, ב במשנה), על הכתוב (מסעי לה, ג) "שש ערי מקלט תהיינה" – "עד שיהיו ששת קולטות כאחת". וה"ה הכא, דביתור הלשון "שבעה שערים היו בעזרה" השמיענו התנא, דכל השערים היו מציאות ודין אחד, ובחסרון אחד ממנין שבעה לא יחול דין שער העזרה (דצריך שמירה כו') עד שיהיו כל השבעה.

12 הטעם שהובאה נפקותא זו – אף שלמסקנת הש"ס אינה במזוזה מפני שהוא בקדש – הוא בקשר לההתעוררות על מבצע מזוזה, שבתקופה זו יש לו חשיבות מיוחדת כמזובר כמ"פ.

ועוד ועיקר – נפק"מ בפועל כשבונה בית וחומות צורת מקדש וחומות שלו (אלא שמשנה בקומתו וכיו"ב – שמעכב במקדש ולכן מותר לבנותו) ואינו שייך לחיוב מזוזה).

13 ראה תשובת הרמב"ם (נעתקה בכס"מ להל' מזוזה שם ה"ה) שעיקר המצוה לא תלה אותה אלא בשער כו'. וראה תשובת ר"א בן הרמב"ם בס' ברכת אברהם סי' מא.

14 עד"ז יש לתרץ מניינא דמשנה ג' "חמשה שערים היו להר הבית". אבל עפמ"ש במנ"ח (מצוה שסג) דהדין ד"דרך ביאה" הוא רק במקדש ולא בהר הבית – נפק"מ זו (דלעיל בפנים) אינה בשערים דהר הבית.

ומניינא דמשנה א' – "בג' מקומות כו' כ"א מקום כו'", ובמשנה ד' – "ג' בצפון וג' בדרום וא' במזרח", ועוד – י"ל כי מקראי ילפינן רק שצ"ל שמירה בכוכ"מ מקומות, שכהנים ולוים בנפרד (תמיד כו, א) וכמה בצפון וכו' (תמיד כו, א) – ולהעיר משינוי הסדר במשנה להסדר בקרא (דה"א כו, יז), ולהעיר משו"ת צ"צ חאו"ח סס"ו.

ודאי לכו"ע י"ג שערים היו בעזרה כמ"ש במשנה (מדות ושקלים שם), וכל הפלוגתא היא בכמה מן הי"ג שערים הי' דין שער⁸ – ה', ז', ח' או י"ג⁹.

והנפקותא להלכה אי איכא בפתח דין שער או לאו – הוא בכמה עניינים:

(א) לדין שמירת מקדש דלעיל, דרק שערים שיש בהם דין שער מחוייבים שמירה¹⁰. (ב) לדין ביאת מקדש, דהנכנס למקדש דרך פתחים שאין בהם דין שער אפ"ל דאינו כניסה "דרך ביאה" (ראה שבועות יז, ב: דרך ביאה אסרה תורה. וראה מנחות כז, ב). (ג) לענין חיוב מזוזה, דלולי הלימוד (יומא יא, ב¹¹) "מה בית שהוא חול אף כל שהוא חול

8 ראה עד"ז תוספות כתובות (קו, א ד"ה שבעה) לענין הפלוגתא אם היו ז' שערים או י"ג שערים – שאי"ז פלוגתא במציאות, כי אם, אם היו חשובים שיהיו השתחוואות כנגדם. וראה ג"כ פ"י הרא"ש תמיד שם סד"ה אלמא.

9 בפיה"מ להרמב"ם (שהובא לעיל בפנים): "שיש... מי שאמר חמשה... ויש מהם שאמר ז'... ויש מהם שאמר י"ג". וראה גם ירושלמי שקלים שם: מתניתין אבא יוסה... ברם כרבנן כו'. ועפ"י המבואר בפנים שהפלוגתא היא בדין (ולא במציאות) – צריך לומר, שפירוש "יש מהם שאמר י"ג" הוא שלכולם הי' דין שער.

אבל גם למ"ד שהי' דין שער לכל הי"ג שערים, לא היתה שמירה בכולם* (ומה שהי' להם דין שער הוא רק לענין השתחוואה), כמ"ש בפ"י הרא"ש שבעה ערה הקודמת. אבל ראה מהרש"א כתובות שם.

10 ראה פ"י הרא"ש תמיד כו, ב (ד"ה הא כיצד) ומדקרי להו שערים אלמא גדולים היו וצריך כל חד מינייהו שישמור לחודי'.

11 וראה שם, רע"א: "כל השערים כו' לא הי' להם מזוזה חוץ משער נקנור כו'" (וברמב"ם הל' מזוזה פ"ו ה': חוץ משער נקנור ושלפנים ממנו).

* ועפ"ז מובן מה שבתמיד שם אינו מביא דיעה זו וראה תוס' כתובות שם. פ"י הרא"ש שם.

ה

**עפ"ז מבאר דלרבא נחלקו המשניות כמה
שערים היו מחוייבים שמירה**

ולדברינו יש לפרש דהא דאמר רבא "תנאי היא" ופולוגתא יש כאן, אין הכוונה שנחלקו במציאות כמה שערים היו שם, רק הפולוגתא היא לכמה מן השערים שהיו הי' דין שער.

דמה שאמר התנא דמשנה ראשונה שרק "על חמשה שערי העזרה" היו שומרים אף שבמציאות י"ג שערים היו לה, על כרחך שזהו כיון שס"ל דרק חמשה הללו הי' בהם דין שער, ו"חמשה הוו", היינו שהיו שערים, עם דין וגדר שער.

משא"כ התנא דמשנה שני' שאמר "שבעה שערים היו בעזרה" – ודאי פליג על התנא דמשנה ראשונה לענין כמה שערים הוו בדין שער, וס"ל דשבעה מן הי"ג היו בדין שער. וא"כ מן הדין הי' לומר דלתנא זה על כל השבעה היו שומרין אחר שלכל השבעה הי' דין שער (ורק בזה תלוי דין שמירה), ומה שהשמירה היתה רק "על חמשה שערי העזרה" על כרחך שהוא משום ש"תרי מינייהו לא צריכי שימור", דאין הפירוש בזה לומר ששנים הללו אינם מחוייבים שמירה, אלא הכוונה כמ"ש הרמב"ם "שהרי הכהנים שומרים על שער המוקד ועל שער הניצוץ", ר"ל דשערים הללו כבר "שמורים" הם ולכך אין הלויים שומרים שם (אבל לא שפטורים משמירה).

ו

יתרץ עוד קושיא, מה ששינה הרמב"ם

מלשון המשנה

ובזה מתורץ ג"כ מה שהי' לנו להקשות בל' הרמב"ם הנ"ל בספר היד, "(ועל חמשה שערי

העזרה . . .) שהרי הכהנים שומרים על שער המוקד ועל שער הניצוץ", דלכאורה קשה הא שמירת הכהנים לא היתה אצל שער המוקד ושער הניצוץ, רק "בבית הניצוץ ובבית המוקד", כדאייתא במתני' (ריש תמיד ומדות) והביאה הרמב"ם עצמו כמה הלכות לפנ"ז (ה"ה), ומהו ששינה הרמב"ם כאן ונקט "על שער" המוקד ועל שער הניצוץ?"

ולדברינו מחזור שפיר, דבזה הדגיש הרמב"ם דאף שני שערים הללו הי' בהם דין שער, ובמילא מחוייבים הם שמירה, ומה שהלויים לא שמרו עליהם הוא כיון שעל ידי שמירת הכהנים "בבית הניצוץ ובבית המוקד" היו כבר בדרך ממילא "שומרים על שער" המוקד ועל שער הניצוץ."

פירוש, דבדין שמירה בבית המוקד ובבית הניצוץ היו שני דינים, חדא, חיוב שמירה מצד ה"בית" עצמו (וכמו בית אבטינס, דמקום הבית מחוייב שמירה) – שזה שייך לכהנים עצמם, ותו, חיוב שמירה מחמת ה"שערים" שבהם, שהוא חיוב בפ"ע השייך (בעיקר) ללויים. ורק שאחר שהשער "שמור" על ידי שמירת הכהנים בבית המוקד ובבית הניצוץ, חשיב כבר שמירה מעולה בשער המוקד ובשער הניצוץ ולא הוצרכו הלויים לשמור¹⁷.

15) במדות שם מ"ה "שלישי לו בית המוקד". אבל עדיין קשה שינוי הלשון ברמב"ם. ובמלאכת שלמה (מדות שם) מביא גירסא "שער בית המוקד" וכותב ע"ז: "כך מצאתי כו' והנאני".

16) וצ"ע דהא "כהן שעבד עבודת לוי הי' בל"ת" (רמב"ם הל' כלי המקדש ספ"ג).

17) ועצ"ע במשנה מדות פ"א מ"ה "והלויים מלמטן" דלא כפיה"מ (מ"א) ודלא כבהל' ביהב"ח (פ"ח ה"ח) ודלא . . . כאביי! והרמב"ם לא הביאו. וראה משנה

שימור" – נמצא שלא הזכיר כלל בכל המשנה, אף לא ברמז, דין שמירה בשנים מן השערים המחוייבים שמירה מן הדין, שער הניצוץ ושער המוקד.

ועוד וגם זה עיקר – היכא דמצינו למימר דתנא דוקא קאמר, ופירש כל דבריו¹⁸ – אין אנו מפרשים לומר דהתנא סותם דבריו כו' ולא דוקא קאמר (תה"ד הובא בט"ז שו"ע או"ח סשי"ט סק"ב).

וזהו שפירש רבא (להרמב"ם), והלך הרמב"ם בפיה"מ בעקבותיו, דלתנא דמשנה ראשונה "חמשה שערים היו לעזרה", ותנא דוקא קאמר, שרק חמשה הללו הי' בהם דין שער ורק המה היו מחוייבים בשמירה¹⁹.

ובזה מבואר לנו פסק הרמב"ם בספר היד, דאזיל כהלכתא (כ"דעת רבים) – היינו כתנא דמשנה שני' לרבא, ולאביי כו"ע סוברים כן), ש"שבעה שערים היו לה". ודייק הרמב"ם בדבריו דהא דהשמירה היתה רק "על חמשה שערי העזרה", זהו משום ששמירת הכהנים היתה (לא רק "בבית הניצוץ ובבית המוקד" – כדעת תנא דמשנה ראשונה, אלא, ששמירתם היתה בדרך ממילא אף) "על שער ההמוקד ועל שער הניצוץ".

18 ראה דרכי שלום כללי הש"ס סי' שכ מתוד"ה יבמות כז, א. ועד"ז אפילו בנוגע לתושב"כ ראה רש"י וירא כא, לד: לא בא הכתוב לסתום אלא לפרש.

19 ושער הניצוץ והמוקד – או שאין להם דין שער ופטורים משמירה, או שנכללים ב"חמשה על חמשה שערי העזרה" והלויים שומרים שם (ולא שנפטרים ע"י שמירת הכהנים). וראה פי' הרא"ש תמיד כז, א ד"ה על ה' שערי העזרה וד"ה אלמא משנה למלך שם. ואכ"מ.

לפ"ז יבאר ההכרח דרבא לפרש דתנא קמא פליג ויתרץ פסק הרמב"ם בס' היד

ועתה מבואר היטב טעמא דרבא להרמב"ם בפיה"מ (שפירש כמותו), במה שהקשינו אמאי הוכרח לפרש דהתנא דמשנה ראשונה שאמר "חמשה על חמשה שערי העזרה" לא ס"ל כהתנא דמשנה שני' ש"שבעה שערים היו בעזרה", אף שגם לתנא דמשנה שני' היתה השמירה רק על "חמשה שערים מן השבעה" (כמ"ש הרמב"ם בסוף דבריו בפיה"מ) –

דלדברינו לא קשיא, דהנה, בריש משנה ראשונה קאי התנא בכל המקומות שהוצרכו הכהנים והלויים לשמור, וז"ל המשנה: "בשלשה מקומות הכהנים שומרים בבית המקדש בבית אבטינס בבית הניצוץ ובבית המוקד והלויים כו' חמשה על חמשה שערי העזרה". היינו, שהתנא מזכיר רק השמירה (שע"י הכהנים) "בבית הניצוץ ובבית המוקד". ולאח"ז היכא דקאי בשמירת הלויים על שערי העזרה, הזכיר רק "על חמשה שערי העזרה", ולא טרח להזכיר כלום בכל המשנה לענין שער המוקד ושער הניצוץ.

ומכאן הוכרח רבא (להרמב"ם בפיה"מ, שפירש כוותי') דתנא דמשנה ראשונה פליג אמשנה שני', וס"ל דרק חמשה שערים היו בדין שער. דהא אי ס"ל כהתנא שבמשנה שני' דשבעה שערים היו בדין שער, ורק ששמרו על חמשה מחמת הא ד"תרי מינייהו לא צריכי

למלך הל' ביהב"ח פ"ח ה"ד. ועוד. ויש להאריך בכ"ז. ואכ"מ.

ניצול הכבוד וההשפעה לקיום התורה

לימוד מ"רבי מכבד עשירים" – דמי שיש לו כוח והשפעה עליו לנצלו להגן על קודשי ישראל

כבוד לעשירים – כי בידם אפשרות להגן על הקדוש לנו

יש תמהים למאמר חז"ל "רבי מכבד עשירים".

ולדידי מובן ומבואר הוא על פי אחת הנקודות היסודיות של שיטת הבעל שם טוב, אשר כל ענין בעולם ואפילו קטן שבקטנים הוא בהשגחה פרטית, ובפרט ענינים כוללים הנוגעים לרבים.

עשירים, אנשים אשר ההשגחה העליונה נתנה בידם האמצעים לפעול רבות טובות בעולמו של הקב"ה, בודאי גם כוחות נפשם מתאימים למילוי תפקיד זה, תפקיד העולה פי כמה על תפקידו של איש הבינוני ועל אחת כמה וכמה של איש העני.

ורבינו הקדוש שתקופתו היתה תקופת מעבר בחיי עם ישראל מחיים שלווים, לפי ערך – לחיים של גזירות ורדיפות, ועליו הי' לגייס את כל הכוחות בכדי שיעמוד עם ישראל בנסיון זה ויצא שלם ומחוסן, עליו היתה המשימה להתבונן בכל אחד ואחד ולהשתדל לנצל את כל האפשרויות אשר בו. ולכן הביע רגש כבוד כלפי אלו שמלמעלה נתנו להם אפשרויות יתרה, אשר בודאי גם נוצלה להגן על כל הקדוש בישראל, ככל שאר פעולות רבינו הק'.

אלא, מתאים להנהגה הכללית בעולם, אשר לכל אחד מבני ישראל נתנה בחירה חפשית, ומנסה ה' אלקים אותו לדעת הישנו אוהב את ה' כו' ושומר מצוותיו ושומע בקולו וכו', גם בזה הבחירה נתונה לכל אחד מהעשירים, וכמו שנאמר ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב ואת גו' לקיים בבחירתו, כסיום הכתוב, ובחרת בחיים, או ח"ו להיפך.

אם בעשירים בכסף מדובר כ"ש עשירים בכוח השפעה

פשוט, אשר אם בעשירים בזהב וכסף, הדברים אמורים, על אחת כמה וכמה – עשירים בכח השפעה על הסביבה הקרובה והרחוקה.

ומובן גם כן, אשר כיון שיש מנהיג לבירה זה העולם ואין בו דבר אחד לבטלה, מוכרח ניצול פעיל וחיובי של העושר, ואין מספיק כלל וכלל זה שלא ישתמשו בעושר בכיוון בלתי רצוי.

כי גם העדר הניצול מפריע את הסדר בבריאה, כיון שענינה אשר כל החלקים שבה צריכים לסייע באופן פעיל לתכלית הכללית והאחידה.

אם בתקופות אחרות ה' גיוס הכוחות לשמירה על התורה, בתקופתנו לא כ"ש

רבות שמעתי על כבודו, תכונות נפשו ומדותיו ועל יחסו לקדשי עם ישראל המסורתיים.

ובתקופתנו זו ניתנו לכ' אפשרויות מיוחדות, בדוגמת האמור לעיל, בהשפעה על הסביבה הקרובה והרחוקה, השפעה היכולה להביא תוצאות מרחיקות לכת, וביחוד – בשמירה על צביונו האמתי של עמנו אשר נהי' לעם בקבלת התורה, והיא היא חוט השני העובר דרך כל תקופות קיום עמנו ומאחדן, אף כי במשך זמן זה כמה אומות, אומות בעלות תרבות מפותחת ביותר, מושלות בכיפה וכו' נתחייבו כלי' ולא היתה להם תקומה, וישראל נופלים ועומדים – על ידי הקישור עם בורא העולם ומנהיגו – ואומר כי אני הוי' לא שניתי ואתם בני יעקב לא כליתם (מדרש תנחומא, פ' נצבים).

ואם בכמה תקופות מוכרח ה' גיוס כל כחות בני ישראל לשמירה ולהגנה על התורה ומצותי' – סוד קיומו של עם ישראל – בתקופתנו לא כל שכן, תקופת הרת עולם ותקופת משבר ונסיון, מהנסיונות הכי גדולים, של עמנו ישראל.

העשירים ביכולת ואפשרויות, חובתם קדוש לנצל את האפשרויות להגן על

הקדוש לישראל

ואלו העשירים ביכולת ואפשרויות, אשר מתאים לזה גם אחריותם גדולה פי כמה, חובתם חוב קדוש וגם זכותם לנצל את האפשרויות במילואן להגן על הקדוש לעם ישראל היא תורתנו הנצחית ומצוותי', ובפרט בפלטיין של מלך היא הארץ אשר עיני ה' אלקיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה.

וכיון שהועמס תפקיד זה בודאי ניתנו מראש כל הענינים הנדרשים למילוי התפקיד במילואן, אלא שרצון הבורא הוא שיהי' זה בבחירה – ובחרת בחיים.

(אגרות קודש חי"ב אגרת ד'רכו)

צינות לדברי הרבי

סיפור נפלא על חסידים הראשונים בנוגע לחשיבות הצינות לדברי הרב

האורח החשוב ביקש את כ"ק אאמו"ר אשר יאמר מאמר חסידות

רשום אצלי סיפור, אשר שמעתי בילדותי מאת החסיד הרב מנחם מאניש נ"ע מאנעסזאהן את אשר הגיד לו כ"ק אאזמו"ר אדמו"ר הרה"ק מוהר"ש זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע בקיץ תרכ"ט, וצויתי להעתיקו בזה.

[העתק מרשימת כ"ק אדמו"ר מוהריי"ץ נ"ע משנת תרנ"ג:]

ג', כ"ד כסלו תרנ"ג

שעה שמינית ערב ליל א' חנוכה

היום בקר בשעה שביעית בעוד הי' לילה, בא האורח החשוב החסיד ר' מנחם מאניש מאנעסזאהן, והוא מתאכסן בחדר היפה אשר בביתנו, אשר שם עומדים גם שלשה ארונות פתוחים עם ספרים גדולים וקטנים.

בשעה השמינית בקר נכנסתי לחדרו לברכו בברכת שלום עליכם, ויבטיח לי לספר לי את אשר שמע מכ"ק אאזמו"ר אדמו"ר מוהר"ש, אודות ברכת שלום עליכם קודם התפלה.

בבואי לעת הקבועה אל ה'חדר', הודיע לנו מורנו ורבנו, אשר היום ובכל ימי חנוכה נלמוד רק שלש שעות בבקר, ושאר היום הננו פנוים לשמוח בשמחת חנוכה.

אחר תפלת המנחה בבית הכנסת הלך כ"ק אאמו"ר לבית אמו, כבוד אמי זקנתי הרבנית הצדקנית

לקראת שבת

כה

[מרת רבקה ע"ה], וידליק שמה נר חנוכה, ואחרי כן ישב כ"ק אאמו"ר כחצי שעה על כסא מול הנר חנוכה אשר הדליק על מזוזות הפתח אשר בין החדר הגדול ובין חדר האוכל.

האורח החשוב רמ"מ בקש את כ"ק אאמו"ר אשר יאמר מאמר חסידות, וכ"ק אאמו"ר מילא בקשתו, ונכנסו החסידים: מורי ורבי, ר' חנוך הענדל, ר' אהרן חוזר, ר' קאפיל זעליקסאהן, ר' שלמה חיים שו"ב, וגם אני נכנסתי אחריהם ועמדתי אצל ארון הכתבים מימין פתח הכניסה מחדר הראשון.

כ"ק אאמו"ר אמר מאמר חסידות ד"ה חייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום, ור' אהרן חוזר חזר אח"כ את המאמר בחדר רמ"מ, ואחרי כן ישב מורי ורבי, הר' מנחם מאניש, והחסיד ר' חנוך הענדל ושוחחו ביניהם בעניני דרכי החסידות ואשר חסידים אמיתיים נתונים ומסורים אל הרבי בכל לבבם נפשם ומאודם.

אותו יום שהייתי צריך להיכנס אל כ"ק אדמו"ר, הי' לי יום עבודה לפי מהותי ולפי ערכי

פעם – מספר החסיד ר' מנחם מאניש – באתי אל כ"ק אדמו"ר [מוהר"ש] אבי כ"ק אדמו"ר [מוהרש"ב], והייתי אצלו ב"יחידות", והי' לי אז שעתא דחיקא בעניני הבית, כי לא הי' לי שלום בית וגם בעניני הבריאות שלי ושלם וגם שלום הילדים לא הי' בשלימות. וכתבתי פדיון ונתתי לכ"ק אדמו"ר, וברך אותי ואותה ואת הילדים בברכה מפורשת ומפורטת "אתה אשתך וילדיכם תהיו בריאים בגופכם ובנפשכם ויהי' לכם שלום בית". עניתי "אמן כן יאמר ה'", והוקל על לבי.

אני שהייתי אז בליובאוויטש כשלשה שבועות בערך, כי בעל עת בואי לליובאוויטש לא הייתי ממחר לנסוע חזרה, והייתי שוהה שני שבועות או שלשה, ובפעם היא הייתי יותר משלשה שבועות – ארבע שבתות.

ביום הרביעי – קודם השבת האחרונה להיותי בליובאוויטש – בא ר' פנחס ליב המשרת בשליחות מר' לויק משרת אשר אבוא ל"זאל" – הוא בית הכנסת הנקרא בשם ה"אולם הקטן" – תיכף.

אנכי עוד טרם הספקתי לאכול סעודת היום, כי אחרי התפילה סעדתי עוגה עם כוס חלב, ובאו אלי איזה מהאורחים ר' אהרן ברודנא מדענענבורג, ר' זלמן מיאנעוויטש מפאלאצק, ר' בער ניחאמקין מהאמי, גם אחי דובער ממוסקבה הי' אז בליובאוויטש, ונקראה לר' אהרן חוזר אשר יחזור לפנינו את המאמר. וכאשר הלכו כולם הכינותי לאכול, אך כיוון שבא השליח מר' לויק משרת אשר אבוא תיכף, הלכתי.

כשבאתי ל"זאל" לא מצאתי שם את ר' לויק המשרת ואלך אל חדרו, אשר אצל פתח חדר כ"ק אדמו"ר ואמצאהו שמה יושב וכותב מכתבים.

לקראת שבת

כשנכנסתי אמר לי ר' לויק, טוב עשית אשר באת לפה, ולא חכית עלי בזאל הקטן, כי כ"ק אדמו"ר אמר לי, אשר היום תהי' אצלו, ואם האורחים רואים שהנני מכניס אותך זה פעם שני' בשבוע, והם מחכים מקודם השבת ועוד לא נכנסו, הנה בודאי ידרסוני, ועתה חכה לי כרגע, ואכנס אל כ"ק אדמו"ר ואגיד לו כי הנך פה, ובודאי יצווה עלי להכניסך אליו.

אני – אומר ר' מנחם מאניש – מאז בואי בפעם הראשונה לליובאוויטש, לא נכנסתי אל כ"ק אדמו"ר, בלי הכנה תחילה, כי אותו יום אשר הייתי צריך להיכנס אל כ"ק אדמו"ר, הי' לי יום עבודה לפי מהותי ולפי ערכי. ולא חפצתי לחלל את דרכי זו ולשנותה, ואמרת לי לר' לויק, אשר יאמר לכ"ק אדמו"ר, אם הדבר נחוץ להיכנס היום אז הנני מוכן לקיים, אבל אם אינו נחוץ היום דוקא, אז הייתי מבקש על מחר, כי לא נסיתי להיכנס לכ"ק אדמו"ר בלי הכנה תחילה.

ר' לויק משרת יצא מאת חדר כ"ק אדמו"ר ואמר לי, כי כ"ק אדמו"ר אמר אשר אינו בדוקא היום, ואפשר להניח על מחר, ושחוק קל עבר על פני קדשו ויאמר: החינוך החסידי השקלובי הוא בהשרשה והרגש בריא.

כאשר באתי לאכסניא התחלתי להתבונן מה זה קורא אותי כ"ק אדמו"ר, הוא בודאי ענין רוחני, כי אצל האדמו"רים גם הגשמיות רוחניות היא, וגם הדיבור שלהם חשוב מעשה על דרך כמו למעלה דדיבורו של הקב"ה חשיב מעשה.

יש לך טעמים וחשבונות שאינך יכול לציית לדבריי

...שלשת מאמרי החסידות אשר שמעתי בשלש השבתות שהייתי בליובאוויטש, היו כתובים אצלי כתב ידו של ר' שמואל הכותב, ולמדתי אותם במתינות בכדי לקלוט היטב את האמור בהם, ואגב נזכרתי על אותן התנועות אשר ראיתי על כ"ק אדמו"ר בעת אשר אמר את המאמרים, ואצייר ברעיוני ואחקוק את פניו הקדושים, ולמחר בוקר עשיתי הכנה לתפילה, ובשעה שני' אחרי חצות היום באתי כדי להיכנס אל כ"ק אדמו"ר בשעה אשר הגביל כ"ק אדמו"ר.

כשנכנסתי אל כ"ק אדמו"ר אמר לי:

הנני עוסק בעניני הכלל, ודרוש לי סכום נכון בשביל הענינים הכלליים בפטרבורג. עשיתי הערכה על כמה מנינים חסידים, וגם אתה – אומר לי כ"ק אדמו"ר – בכלל, והערכת את סכום של שני אלפים רובל.

האנכי – אמרתי לכ"ק אדמו"ר – רשאי ואוכל לתת סכום גדול כזה של שני אלפים רובל, אשר זהו חלק עשירי בערך ממה שיש לי, וגם אני בעל הוצאה גדול, כי את אשר הבטיחו לי בנדוניא הרי לא סילקו לי, גם בירושה שהיתה שלי הנה אחיי עשו עוול כידוע לכ"ק אדמו"ר, כן בעניני משא ומתן אינני רזיז כמותם, ואיך אפשר לי לתת סכום כזה.

כ"ק אדמו"ר הקשיב את כל אשר דיברתי, וכאשר כליתי לדבר, אמר כ"ק אדמו"ר:

לקראת שבת

כז

שהשי"ת ימלא את אשר אני מבקש ממנו אתה מסכים, וכאשר מדובר אודות ציות למה שאני אומר לך אזי יש לך טעמים וחשבונות שאינך יכול לציית לדבריי.

אל תהי שוטה ותן לכ"ק אדמו"ר את ההערכה שהטיל עליך

כאשר יצאתי מאת כ"ק אדמו"ר התבוננתי בכל אשר אמר לי כ"ק אדמו"ר, וכשבאתי להאכסניא מצאתי את אחי דובער יושב עגום ונדכא, שאלתי מה הי' לו, ויספר לי שכ"ק אדמו"ר העריך אותנו בשלשה אלפים רובל לטובת הכלל, ומכך הוא עגום כי למרות ח"ו פי כ"ק אדמו"ר אי אפשר, ולתת סכום כזה של שלשת אלפים לא יתננו לבו, ויבכה בצערו.

אמרתי לו, אל תהי שוטה ותן לכ"ק אדמו"ר את ההערכה אשר הטיל עליך, וכן אעשה גם אני בההערכה הגדולה אשר העריך אותי בסכום של שני אלפים רובל.

באותו מעמד כתבנו, אחי ואני, שני מכתבים אל כ"ק אדמו"ר, כי הננו נותנים את אשר העריך אותנו כ"ק אדמו"ר, והלכנו ומסרנו המכתבים על יד ר' לויק המשרת לכ"ק אדמו"ר.

(אגרות קודש ח"ד עמ' קפ ואילך)

